

NÅR DET GØR ONDT AT GÅ I SKOLE

Der findes ingen simple årsagsforklaringer på børns langvarige skolefravær. I dag forsøger vi at løse fraværproblemer med økonomiske sanktioner rettet mod familien.

Men når vi på den måde straffer familien, forstærker vi i værste fald problemet, argumenterer DPU-forsker Frederikke Skaaning Knage

Af FREDERIKKE SKAANING KNAGE, PH.D.-STUDERENDE
VED DPU, AARHUS UNIVERSITET

Tusindvis af børn er netop vendt tilbage til skolen efter en lang sommerferie. For mange af dem er det forbundet med forventningens glæde. Men for andre betyder det, at endnu et år med skolelede – med stort ubehag ved at træde ind i klasselokalet og daglige konflikter derhjemme – starter på ny. Ubehaget ved skolen kan generere *skolevægning*: Langvarigt skolefravær, hvor eleven, af forskellige årsager, vægrer sig ved at være i skolen.

Det høje fravær hos barnet kan fremover få den betydning, at kommunen skal trække familien i børne- og ungedelsen. Det tiltag blev indført kort før regeringsskiftet i forsommeren – men ser nu ud til at være til diskussion igen med den nye regering.

Forskning i skolevægning er kompleks, men man kan pege på tre større tendenser.

Angst og mavepine

Skolevægning forstås ofte som en psykologisk problematik, der bunder i en patologisk

angst hos barnet, og som kommer til udtryk gennem kropslige symptomer såsom mavepine, hovedpine, kvalme og generelt ubehag i forbindelse med at skulle i skole (Heyne et al., 2019). Når barnet får lov til at blive hjemme, ses ofte et ophør af disse symptomer, ligesom barnet i andre sammenhænge ofte kan udvise helt upåfaldende adfærd, være glad, afslappet og bekymringsfri. Når skoledagen igen står for døren, melder angstsymptomerne sig atter, og med tiden kan det få betydelige konsekvenser for barnet, der gradvist bliver mere og mere psykisk belastet.

Her peger forskningen på, at skolekonteksten frembringer intense følelser af uro og bekymring, alt imens barnet får det kropsligt dårligt. Politikernes tiltag er næppe udviklet med rod i denne forskning, for man kan undre sig over koblingen mellem angst hos et barn og en økonomisk sanktionering af forældrene. Fra forskning i angstbehandling (Leth & Esbjørn, 2012) ved vi, at hvis man presser børn til at være i angstprovokerende situationer, før de er parate til det, så er der risiko for, at angsten øges. Det er ikke usandsynligt, at pressede og fortvivlede forældre vil forsøge at tvinge deres barn i skole, og at

dette blot vil øge barnets angst – og måske derfor også øge fraværet.

Risikofaktorer i familien spiller ind

Inden for de sidste 15 år er der i skolevægningforskningen kommet et øget fokus på betydningen af de kontekster, som børn med skolevægning er en del af. De hyppigst undersøgte kontekster er skolen, vennegruppen, men især familien. Hvis vi fokuserer på familien, så nævner forskningen blandt andet forældres psykiske helbred, skilsmisse og konflikter i familien som medvirkende årsager til skolevægning (Ingul et al., 2012). Her har vi altså at gøre med en række risikofaktorer, der potentielt øger sandsynligheden for et højt fravær, og spørgsmålet er, hvilken funktion en eventuel økonomisk sanktion vil kunne få for fraværet, hvis det er sådanne vanskeligheder, der er på spil i familien. Hvis politikernes tiltag er udviklet på grundlag af denne gren af forskningen, hvordan er de så kommet til den slutning, at økonomiske sanktioner må kunne føre til positive resultater? Er det muligt at forestille sig, at økonomiske sanktioner vil kunne fjerne psykiske problemer hos forældrene, mindske barnets

Forskning viser, at når børn udvikler skolevægring, kan selve skolekonteksten frembringe intense følelser af uro og bekymring, alt imens barnet får det kropsligt dårligt.

sorg over forældres skilsmisse eller generelt forbedre en konfliktfyldt hjemmesituation? Sammenhængen virker ikke umiddelbart indlysende. Tværtimod kan man overveje, om det at blive ramt økonomisk for nogle familier kan bidrage til at forværre en situation, der i forvejen er belastet.

Venskaber og lærere har betydning

Et perspektiv, der især er dukket frem de senere år, undersøger de skolevægrende børns oplevelse af at høre til på deres skole. Denne type forskning er derfor også optaget af betydningen af konteksten, men med særligt fokus på skolens muligheder for og kapacitet til at skabe en skole, hvor man som elev har lyst til at komme. En skole, hvor man har gode venskaber, faglige succeser, og hvor man har en tryk og positiv relation til sin lærer (De Wit et al., 2010; Havik et al., 2015; Hutzell & Payne, 2018). Måske er forståelsen og udviklingen af fraværsiltaget funderet i denne type af forskning? I så fald må man igen spørge, hvilken forskel en økonomisk sanktion til forældrene vil kunne gøre, hvis disse skoleforhold *ikke* er i orden? Hvis der eksempelvis er tale om en skole, hvor der foregår mobning, eller hvor ens lærere er stressede og har svært ved at være støttende – og hvor det altså især er oplevelser knyttet til skolen, der bidrager til det høje fravær. I forlængelse heraf må man også overveje, om en sanktion rettet mod familien faktisk er med til at flytte fokus væk fra skolen som en vigtig medspiller i produktionen af skolefravær, og om tiltaget derfor kommer til

at fungere kontraproduktivt i forhold til at afhjælpe problematikken.

Hvad er rationalet?

Man kan spørge sig selv, hvorfra rationalet bag økonomiske sanktioner i grunden kommer. Sanktionerne er et ofte anvendt middel mod fravær, også i andre lande, på trods af gentagne erfaringer med at økonomiske sanktioner ikke ser ud til at være en effektiv måde at adressere fraværproblemer på (Ekstrand, 2015).

Der er jo den mulighed, at udviklingen af tiltaget slet ikke er informeret af forskningen. Måske har politikerne ladet sig styre af en anden form for rationale af den art, der per automatik udpeger forældre som årsagen til det meste af det, der går skidt i skolen. Måske kunne rationalet bag sanktionerne være, at skolevægring skyldes forældres manglende vilje til eller motivation for at tage ansvar for deres barns skolegang, hvilket derfor kan ansføres med truslen om at blive ramt økonomisk. Ser man på forskning, der er lavet specifikt med fokus på forældres motivation i forbindelse med deres børns skolevægring, er der ikke noget, der umiddelbart tyder på, at deres manglende motivationsfaktorer skulle være den primære årsag til fravær (Hancock et al., 2018).

Mistænkeliggør udsatte familier

Som en sidebemærkning kan man være bekymret for, om tiltaget i virkeligheden tjener andre politiske dagsordener, der slet ikke handler om fravær eller økonomi. At tiltaget

kan bruges til at understøtte en diskurs, der er med til at udpege, mistænkeliggøre og problematisere bestemte sociale grupper af mennesker. Og at man med andre ord gennem denne økonomiske sanktioneringspolitik støtter en diskurs om socialt sårbare gruppers manglende forældreansvar.

Under alle omstændigheder er der ingen tvivl om, at en sanktion, der ensidigt rammer forældre økonomisk, er med til at simplificere vores forståelse af skolevægring. Forskningen peger derimod på, at vi må inddrage mange forhold – individ, skole, familie, venner mv. – i ligningen, hvis vi vil forstå og arbejde med skolevægring. Vi løser ikke komplekse skolevægringssager med simple og i værste fald problemforstærkende økonomiske sanktioner. Vi må se hele vejen rundt om fraværproblemet. Og hele vejen rundt om det enkelte barn. ■

Læs mere:

D.J. De Wit, K. Karioja, & B.J. Rye: Student perceptions of diminished teacher and classmate support following the transition to high school: are they related to declining attendance? *School Effectiveness and School Improvement*, 21(4), 2010.

B. Ekstrand: What it takes to keep children in school: a research review. *Educational review*, 67(4), 2015.

K.J. Hancock, F. Mitrou, C.L. Taylor & S.R. Zubrick: The Diverse Risk Profiles of Persistently Absent Primary Students: Implications for Attendance Policies in Australia. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 23(1-2), 2018.

T. Havik, E. Bru, & S.K. Ertesvåg: School factors associated with school refusal- and truancy-related reasons for school non-attendance. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 18(2), 2015.

D. Heyne, M. Gren-Landell, G. Melvin, & C. Gentile-Genitty: Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How? *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1), 2019.

K.L. Hutzell & A.A. Payne: The Relationship Between Bullying Victimization and School Avoidance: An Examination of Direct Associations, Protective Influences, and Aggravating Factors. *Journal of School Violence*, 17(2), 2018.

J.M. Ingul, C.A. Klöckner, W.K. Silverman & H.M. Nordahl: Adolescent school absenteeism: modelling social and individual risk factors. *Child and Adolescent Mental Health* 17(2), 2012.

I. Leth & B.H. Esbjørn (red.): *Angst hos børn: Kognitiv terapi i teori og praksis: en håndbog for professionelle*. Dansk Psykologisk Forlag, 2012.

FREDERIKKE SKAANING KNAGE er ph.d.-studerende på DPU, Aarhus Universitet, hvor hun skriver sin ph.d.-afhandling om skolevægring. Hun er uddannet psykolog og har arbejdet i PPR. Hun underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk psykologi.